

Základy práce s informačními zdroji pro bc. studenty PSYb2780

Mgr. Dana Mazancová, DiS.

Brno, 1. dubna 2021

Osnova kurzu

☐ Úvodní lekce - samostudium

- ❖ práce s informacemi - informační a post-informační společnost, informační gramotnost
- ❖ psaní odborných (závěrečných) prací
- ❖ informační zdroje - typy, licencované zdroje, kde hledat?

☐ Seminář 1 - praktická práce s elektronickými informačními zdroji

- ❖ samostudium – opakování a případné upřesnění látky
- ❖ základy vyhledávacích technik
- ❖ tvorba rešeršního dotazu
- ❖ praktické vyhledávání v oborových databázích

☐ Přednáška citace, citování, plagiátorství

- ❖ základní terminologie, citační styl APA
- ❖ základy citování jednotlivých druhů dokumentů
- ❖ citační software, zvláštnosti citování

☐ Seminář 2 - praktická práce s elektronickými informačními zdroji

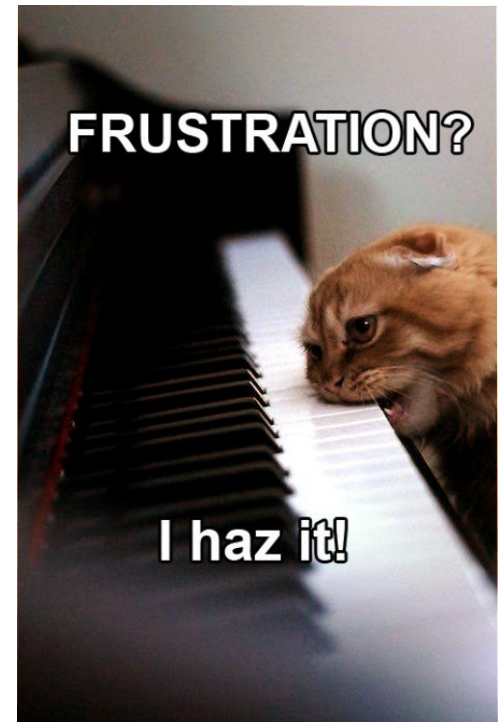
- ❖ nadstavbové nástroje a "vědecké sociální sítě"
- ❖ databáze elektronických knih, e-knihy

Na co se dnes zaměříme?

- Jak vyhledávat?
- Jak tvořit rešeršní dotaz?
- Google Scholar
- Praktické cvičení vyhledávání (EBSCO, Sage)

Cíl a smysl

- Umět pracovat s klíčovými slovy
- Rychle najít odpovídající zdroj
- Rozlišovat mezi zdroji
- Rozlišovat relevanci zdrojů
- Snížit stres** při psaní seminárek/diplomek
- Informační frustrace** - neutopit se v moři materiálů

Zdroj: <https://me.me/i/frustration-i-haz-it-weird-nutda-funny-cat-9270449>

Vyhledávání

Zdroj: <https://me.me/i/love-is-all-you-need-false-you-need-science-research-246ae18c0fda4164a611aee97e3dbb4d>

Proč vyhledávám?

1) O čem chci/musím psát?

Postupné zužování - prohlubování orientace.

Už téma trochu znám NEBO píšu o něčem novém?

BAVÍ MĚ TO?

Procházení zdrojů jako možnost zužování tématu - **konkrétnost.**

2) Zformulujte téma nebo problém

Lze využít tzv. **myšlenkových map** - grafické znázornění tématu.

PSY101 - UVEDENÍ DO PSYCHOLOGIE

Seminární práce

„Psychologie v beletrii/divadelní hře“

Zadání:

Přečtěte si beletristické dílo (ev. scénář divadelní hry) dle vlastního výběru, najděte a pojmenujte psychologická témata, která se zde vyskytují, a pokuste se o jejich rozbor.

VINA

ztráca vesty
selhání při
podávání výkonu

PAS
AUTNTICKÉ
ZYSY

"DIAGNÓZY"

PPP
MENTÁLNÍ
ANOREXIE

PSYCHOLOGIE
V
BECETRII
(OSAMĚLOST
PRVOČÍSEL)

PATOLOGICKÉ
NÁVYKY

MANIPULACE

autority
kamarádi

RODIČOVSKÉ
VEZORCE

veřky
nároky
odcizení

(A)SOCIÁLNÍ
CHOVÁNÍ

NAVAZOVÁNÍ
VZTAHŮ

pozale sblížení
strach ze zivotu
OSAMĚLOST

3) Jak téma „dostat“ do vyhledávání

KLÍČOVÁ SLOVA (hesla)

- ❑ hlavně **podstatná jména**
- ❑ příd. jména, zájmena a slovesa když je nutné
- ❑ pozor na **stop words** (předložky, spojky, členy)
- ❑ ***předmětová hesla - katalogy knihoven***
  - ❖ Nejvýznamější hesla charakterizující celý dokument - obdobné v dalších dokumentech.

Př. KS psychické trauma; pacienti; rodina; vztahy

Př. PH psychické trauma - pacienti - rodinné vztahy

Vím, co hledám, co dál?

Zdroj: <https://www.texanfit.com/jesses-journal/whats-next/>

Individuální specifikace

Časové rozmezí:

Monografie „klasiků“ nebo aktuální výzkumy?

Typy dokumentů:

Odborné časopisy, kapitoly z knih, příspěvky z konferencí, dizertační práce, zpravodajství

Typ dat: obrázky, text, audio, video

Jazyk dokumentů: cca 90% anglických zdrojů

Forma: odborná x populárně naučná

Co se dá najít?

- ❑ informace nutné pro **základní orientaci** v tématu
- ❑ informace doplňující a okrajové, ale důležité pro **specifičnost** práce
- ❑ zdroje **podporující argumentaci** autora
- ❑ zdroje vůči kterým se autor **vymezuje**
- ❑ **faktografické** zdroje nutné pro analýzu, komparaci, syntézu, atp.

Kde můžu hledat?

- Specializované odborné databáze
- Knihovní katalogy
- Specializované vyhledávače odborných informací
- Repozitáře
- Knihovny

"Co" mi pomůže hledat?

1. Booleovský model

Nejrozšířenější - kombinace termínů pomocí logických operátorů AND, OR, NOT

Operátor **AND**

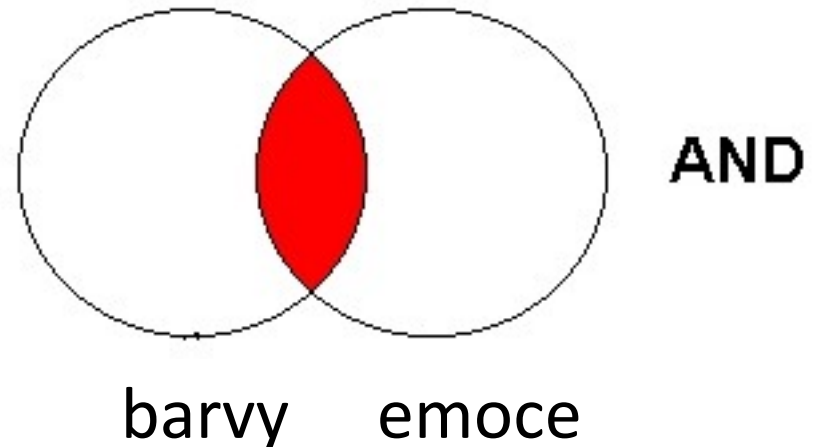
❑ Logický součin, průnik

Vyhledá jen dokumenty, ve kterých jsou **obě** klíčová slova

Výsledek se **zužuje (průnik množin)**

Spojení **významově odlišných** pojmů

Př. barvy AND emoce

Operátor **OR**

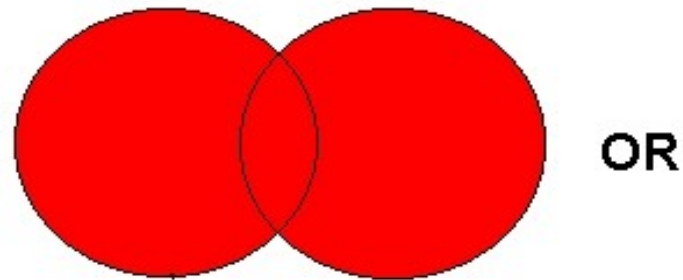
❑ Logický součet, sjednocení

Vyhledá dokumenty, kde je **alespoň jeden** ze zadaných výrazů.

Výsledek průzkumu se **rozšiřuje (sjednocení množin)**.

Spojení synonym a příbuzných pojmů.

*Př. **psychologie výchovy OR
pedagogická psychologie***

psychologie
výchovy

pedagogická
psychologie

Operátor **NOT**

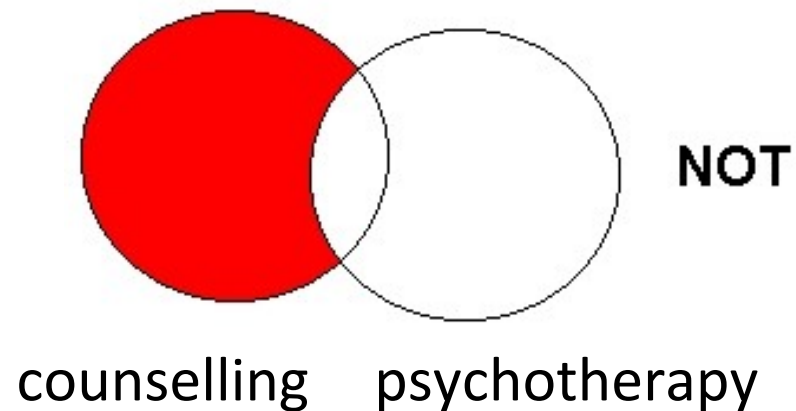
☐ Logická negace

Vyloučí záznamy, které **obsahují označené klíčové slovo**

Záleží na pořadí klíčových slov

Výsledek průzkumu se **zužuje**

Př. counselling NOT psychotherapy

Příklady

Social networks AND adolescents AND cyberbullying

Složitý dotaz s využitím booleovských operátorů

(adolescents OR teenagers) AND (social networks OR social media) AND cyberbullying

3. Vyhledávání prostřednictvím "fráze"

Bližší specifikace dotazu

Slovní spojení

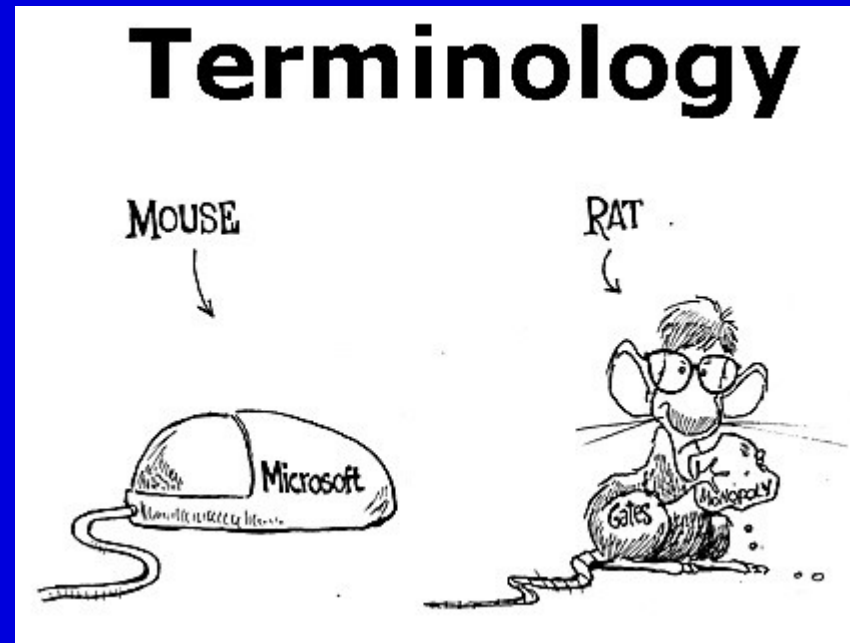
Všechna slova se musí vyskytovat v **přesném pořadí** a **uvedeném tvaru**

Využívají se **uvozovky**

Výsledek vyhledávání se zužuje

Př. "child development"

Terminologie

Zdroj: <https://www.mattdisero.com/blog/terminology/>

Co to vlastně dělám?

Prohlížení (browsing)

"Volím" z předdefinovaných nabídek (např. časopisy, články - seznamy titulů v databázích)

Vyhledávání (searching)

Jednoduché (Google "okno")

Pokročilé (více polí - Booleovské operátory)

- ❑ Málokdy relevantní záznamy po **prvním** vyhledávání
- ❑ Rešeršní dotaz nutné **ladit**
- ❑ Každý zdroj – vlastní pravidla → **uzpůsobit**
vyhledávací dotaz
- ❑ **Neexistuje obecný „recept“ jak vyhledávat nejlépe -
každý klíčuje, vyhledává, zpracovává po svém.**
- ❑ **Ale je fajn znát tipy a triky 😊**

Tipy a triky

Zdroj: <https://www.iconspng.com/image/102025/tips-and-tricks>

Mám **málo** výsledků

Rozšiřte dotaz

- ❖ přidejte další/jiná klíčová slova

Zrušte omezení

- ❖ např. typ dokumentu, dílčí databáze, jenom slova v názvu apod.

Mám **mnoho** výsledků

Zužte dotaz

- ❖ konkretizujte
- ❖ lépe definujte klíčová slova (fráze)
- ❖ zaměřte se pouze na nějakou oblast apod.

Přidejte omezení

- ❖ např. jen slova v názvu, konkrétní země, typ dokumentu apod.

Jsou naše zdroje kvalitní?

relevance

předmětová hesla (řízený heslář)

důvěryhodnost zdroje

jména autorů, instituce, kontakty na správce...

pravidelná aktualizace

odbornost

impact factor

Scientometrické ukazatele

- Kvantitativně **identifikují vědecké informace.**
- Zajišťují odbornou **kvalitu zdrojů.**
- Je-li práce citována dalšími výzkumníky - má hodnotu.
- Je-li citován článek z určitého časopisu - časopis má hodnotu.
- Pomáhají určit s jak kvalitními zdroji pracujeme**

Impakt faktor (IF)

Proč o něm mluvíme?

- ❑ **Základ** hodnocení publikační činnosti.
- ❑ Díky němu můžeme porovnat **periodika mezi sebou**.
- ❑ Výpočet:
  - ❑ 100 článků publikováno v časopise v letech 2013-2014
    - ❖ Citováno 1000x v roce 2015
    - ❖ **Impakt faktor: $1000/100=10$**
- ❑ Vysoký IF = články z periodika se **často citují** v dalších odborných časopisech
- ❑ <http://www.nxtbook.com/nxtbooks/apa/newjournal2020/index.php>

Hirschův index (H-index)

Proč o něm mluvíme?

- Hromadný **ukazatel citovanosti** u konkrétního autora.
- Příklad: Aby vědec dosáhl $h = 30$, musí být autorem 30 článků, jež mají počet citací právě 30 a více.
- Poznáme, který autor je **častěji citovaný** - má kvalitní články.

Pište si poznámky! Budete vědět, které zdroje jste již prohledali, jakou formu dotazu jste použili, jaká klíčová slova jste přidávali apod.

Usnadněte si práci a používejte citační managery.

Shrnuti

Science Writing

What my friends think I do

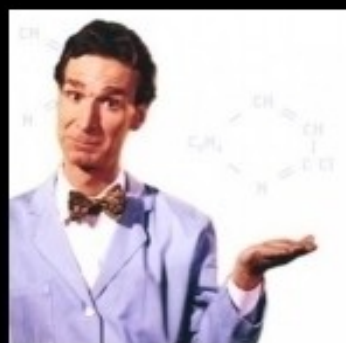
What my parents think I do

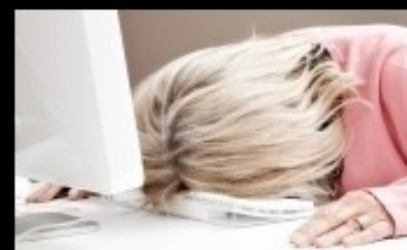
What journos think I do

What scientists think I do

What I think I do

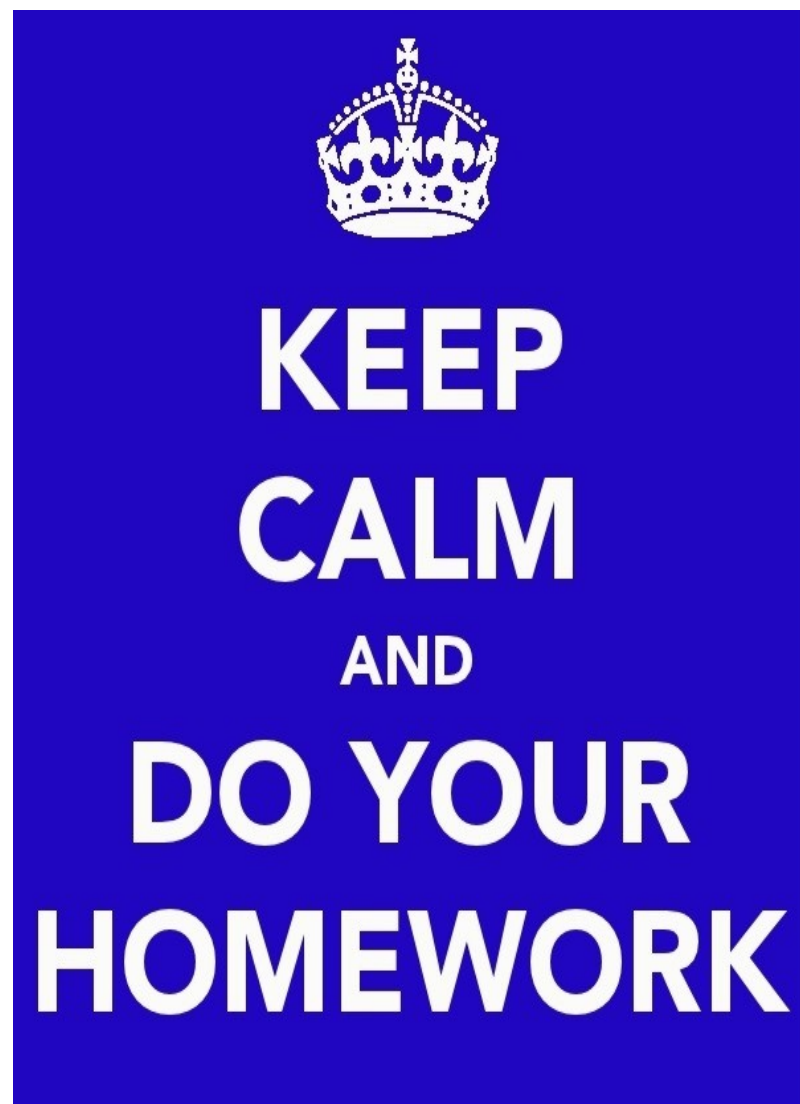

What I actually do

- ❑ **Téma - zúžení, specifikace, orientace v terminologii**
- ❑ Klíčová slova (formulace dotazu) **stop words, Booleovské operátory, *, " "**, **málo/moc výsledků**
- ❑ Výběr vhodných zdrojů - **kvalita, relevance**
- ❑ Vyhledávání - poznámky, spolupráce
- ❑ Hodnocení vyhledaných záznamů
- ❑ Další operace - citační managery

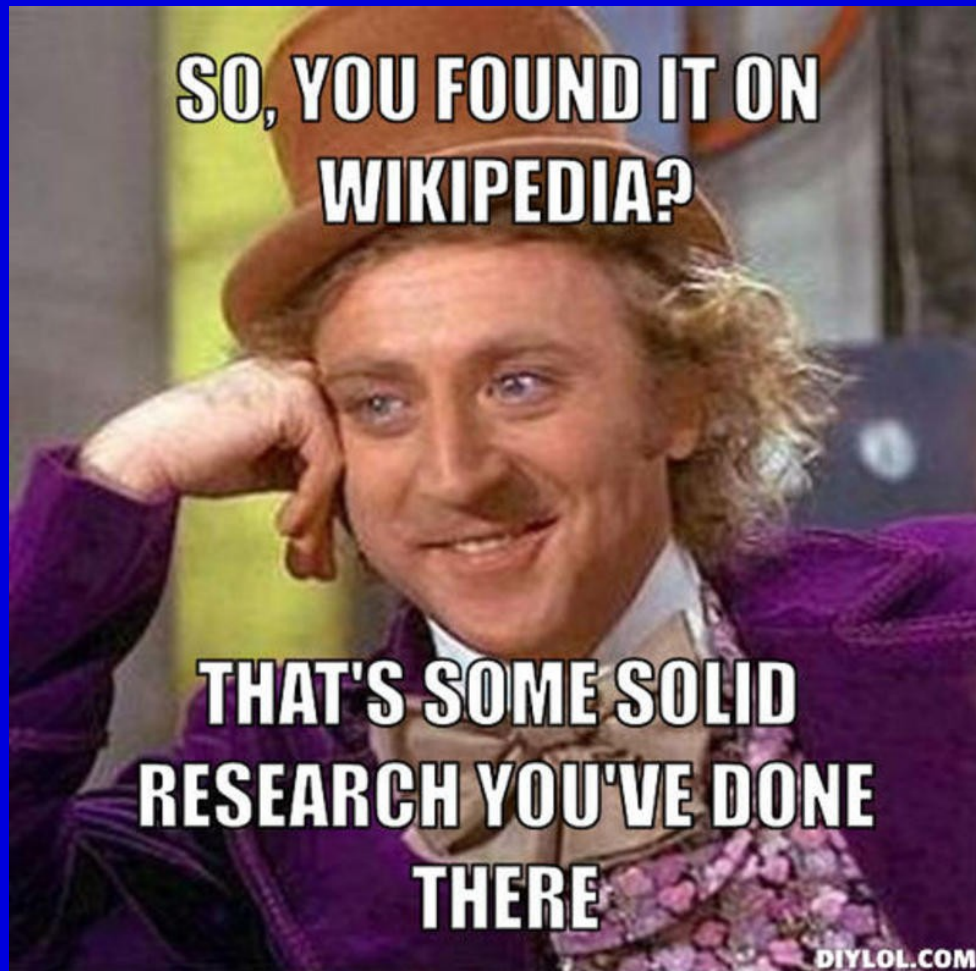
Zadání úkolu

Zdroj: <https://mansukhmann.wordpress.com/2012/12/15/got-homework/keep-calm-and-do-your-homework/>

- **Zadání 1. dílčího praktického úkolu najdete v ISu - v Interaktivní osnově předmětu.**
- **Úkol je třeba vložit do Odevzdávárny předmětu Dílčí úkol č. 1 do čtvrtka 8. 4. 2021**
- **Pro splnění úkolu Vám stačí proklikat prezentace, vyzkoušet si vyhledávání, popř. zadaná cvičení. Pokud budete potřebovat radu či nějaké další upřesnění, jsem vám k dispozici. 😊**

Licencované zdroje

Praktické ukázky vyhledávání v databázích

❑ EBSCO

- dílčí databáze **APA PsycARTICLES** (plnotextová) a **APA PsycINFO** (bibliografická, abstraktová)

❑ Sage Journals Online

Doporučení pro praktické vyhledávání v databázích

- Zkuste si projít doporučené databáze. Vyzkoušejte si funkce **Browse** (listování) v časopisech a **Search** basic nebo advanced (vyhledávání).
- Při zobrazení konkrétního časopisu se podívejte na **informace** o časopisu či jak hluboko sahá archiv časopisu (které roky jsou dostupné).
- Zkuste si vytvořit svůj **účet** v databázi a zjistěte, jaké další možnosti nabízí (např. alerty, ukládání vyhledávání, atd.)
- Zadejte si **rešeršní dotaz** pomocí KS a různých limiterů (čas, jazyk, obor, atd.), které jste si připravili na začátku prezentace.
- Proklikajte si nalezené **výsledky**, zobrazte si konkrétní záznamy – informace o článku, abstrakt, klíčová slova, plný text článku.
- Další oborové databáze najdete i s popisy jejich obsahu najdete na <https://knihovna.fss.muni.cz/ezdroje>

Literatura

- ❑ Steinerová, J. & Ilavská, J. (2010). *Informačné stratégie v elektronickom prostredí*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 190 s.
- ❑ Bartošek, M. (2008). Nástroje Google.: 2. Google Scholar. *Zpravodaj ÚVT MU*. 2008, XIX(2), s. 12-16. Dostupné také z: <http://webserver.ics.muni.cz/bulletin/articles/602.html>
- ❑ Hirschův index (h-index). (2015). *Ústav vědeckých informací 1.LF UK a VFN*. Dostupné z: <http://uvi.lf1.cuni.cz/hirschuv-index-h-index>

Děkuji vám za pozornost

Dana Mazancová

mazancov@fss.muni.cz